

Bevezetés a Krúdy-világba

Czére Béla Krúdy-monográfiája nagy meglepetés a számomra: jó néhány tanulmányát ismerem, nem egyet szerkesztőként közöltem is; okos írások voltak, fontos megfigyeléseket közöltek – túlbonyolított megfogalmazásban. Krúdy-könyve ellenben olvasmánynak is élvezetes, kitűnő esszéstílusban fogalmazott.

Egy életmű bemutatásának különböző filológiai megközelítése is lehetséges, az adatfeltáró-dokumentáló jellegűtől az életmű belső összefüggéseit bemutatóig. Krúdy esetében az elsőt a kutatás jószerével elvégezte: életét elég pontosan ismerjük, műveit a Bartha András által évtizedek óta készített életműkiadás közreadta. Váratlanul feltáruló titkokra számítani már nem kell. Annál inkább váratott magára egyfajta *bevezetés* a Krúdy-világba. A szinte csak Jókaihoz mérhető termékenységű író életművének átfogó ismertetése, a művek összefüggéseinek átgondolása. Szinte lehetetlennek látszik a megoldás: az életmű nagy mennyisége és a kismonográfia szűk terjedelme feloldhatatlan ellentétet jelentett. Czére Béla bravúrosan megoldotta!

Azt az utat követte, amelyet valaha a fiatal Sötér nyitott maradandó értékű Jókai-esszéjével, és amelyet később éppen az ő életművét bemutatva Ferenczi László is választott: a művekben jelentkező problematikának a monográfiáját adja. Czére Béla ezt a példát követve a Krúdy-művek összefüggését, egymáshoz való kapcsolódását írja meg. Kierlelten, biztos filológiai érzéssel. Mint ha egy életet a Krúdy-művek feldolgozásával, átélésével töltene.

A művek láncolatát felfejtő problémaérzékelés nem „lóg a levegőben”: mindegyik fejezet vázlatosan az életrajzban való előrelépést, valamint a történelmi eseményekkel való közvetlenebb kapcsolatot is jelzi. Bár ez utóbbit sokszor túlzottan leegyszerűsíti. Végül pedig egy zárófejezet azt a kötődést is be-

mutatja, amely kortársaihoz, elődeihez és utódaihoz köti az életművet: nem summázó megállapításokkal, hanem konkrét, részletes megfigyelésekkel, a megfelelések finom felfedésével. (Hozzátenni csak egy ötlet erejéig lehetne: éppen Czére Krúdy-elemzése mutat érdekes kapcsolatot Szentkuthy írói világával. Érdemes lenne ezen egyszer elgondolkozni.)

A legfontosabb művek részletes ismertetését Czére össze tudja kötni a művekben kifejeződő üzenet kifejtésével. És ez nemegyszer nagyon fontos megállapításokhoz vezethet. Hiszen éppen a „cselekmény” ellenében születik meg a Krúdy-művek „üzenete”. Czére Béla figyelmesen követi a különbözőzéseket és az összefüggéseket. A Krúdy-történetekből következtet reális valóságjelenségekre, de túl ezen: bemutatja a létezés folyamatára figyelő író. A konkrét stílusjegyek, látomások egy nagyreményű és egyben pusztuló korhoz kötődtek Krúdyt, aki – és ez Czére felfedezése – műveiben az emberi létezés harmonikus rendjét éli át. A nemzedékek egymásra következését, az egymást kiegészítő élet-halál kapcsolat meghatározó világát mutatja fel. A pusztuló kor és az életkor előrehaladtával fokozatosan erejét veszítő emberi természet tudomásulvételét a megújulás vágyával ellenpontozza: szenvedélyek között vergődő, a pusztulással, mulandósággal perelő hősei és hősnői viharzó életében a természet rendjének mítikus erejét érezteti meg. A kétségbeesés, a morbiditásig feltárt szenvedélyek mögött a természeti lét harmóniája és a megváltásra-feltámadásra vágyó remény ereje munkál Krúdy világában, a pusztuláson túl az élet ősi meghatározottsága, folyamatossága. Ennek a küzdelemnek különböző fázisait elemzi Czére az egyes művekben. Jelezve persze: az adott mű esztétikailag is mily fokúan sikerült alkotás.

Kiemeli Krúdyt a legendák világából: az alkotó embert mutatja be. Tudatosítja: szorgalmas és aggályosan gondos alkotó volt. Életét az írás határozta meg, nem pedig az önpusztító életmód. Esztétikai és létfilozófiai szempontból értelmezi a sokágú életművet, meggyőzően bizonyítva kiemelkedő irodalmi értékét: világának tartós népszerűségét épp az életmű során fokozatosan és tudatosan alakított és kibontakoztatott üzenet hitelesíti, teszi életművét korunk számára is fontos, meghatározó jelentőségű klasszikus értékévé.

Kabdebó Lóránt

(Czére Béla: *Krúdy Gyula. Gondolat. Nagy Magyar Írók. 328 oldal, 32 melléklet, fűzve 30 Ft.*)